

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

География және табиғатты пайдалану факультеті
Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО кафедрасы

БЕКІТІЛДІ

География және табиғатты пайдалану
факультетінің Ғылыми кеңесінде
Хаттама № 3 «31» қазан 2025 ж.

Факультет деканы

Ақтымбаева А.С.

«6B04206 – Корпоративтік құқық» білім беру бағдарламасы

**63975 – «ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ ДАМУ» ПӘНІНІҢ
ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ**

1 курс, күзгі семестр

5 кредит

Алматы, 2025 жыл

63975 – «Экология және тұрақты даму» пәнінің қорытынды емтихан бағдарламасын
«6B04206 – Корпоративтік құқық» білім беру бағдарламасы негізінде әзірлеген «Тұрақты
даму бойынша ЮНЕСКО» кафедрасының доценті, х.ғ.к. Таныбаева А.К.

«Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО» кафедрасы мәжілісінде қаралды және ұсынылды

Хаттама № 4, «02» қазан 2025 жыл

Тұрақты даму бойынша ЮНЕСКО
кафедрасының меңгерушісі

Базарбаева Т.А.

География және табиғатты пайдалану факультетінің
оқыту және білім беру сапасы бойынша төрайымы

Сағымбай Ө.Ж.

Хаттама №2, «08» қазан 2025 жыл.

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАНДЫ ӨТКІЗУ ЕРЕЖЕЛЕРІ МЕН ТАЛАПТАРЫНЫҢ СИПАТТАМАСЫ

ЕМТИХАН – Дәстүрлі жазбаша (аудиторияда оффлайн)

Емтихан форматы – оффлайн.

Стандартты емтихан: жазбаша (оффлайн) аудиторияда – білім алушы кесте бойынша емтиханды тапсырады. Билет сұрақтары автоматты түрде кездейсоқ (рандомно) қалыптастырылады. Білім алушы сұрақтарға жауап қағаздарына толтырады.

Аудиториядағы жазбаша емтиханның өтуін бақылау – аудиториядағы нақты уақыттағы емтиханды веб-камера арқылы маман және кезекші оқытушылар жұмыс үстелін, студенттердің басқа материалдарды қолдануын қадағалай алады. Емтиханның бейнежазбасын қызметкерлер қосымша қарайды және бұзушылықтар орын алды ма, жоқ па, соны шешеді.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ. Құлаққаптарды, оның ішінде сымсыз құлаққаптарды пайдалану, ұялы телефон, смарт сағат пен қосымша акпарат көздерін пайдалануға **ТЫЙЫМ** САЛЫНАДЫ.

Әрбір дұрыс жауаптың бағалануы:

1-сұрақтарға жауап 33 балмен,

2-сұрақтарға жауап 33 балмен,

3- сұрақтарға жауап 34 балмен.

3 сұрақтың орташа арифметикалық мәні шығарылады.

Емтиханның максималды балы – 100.

Бағалау саясаты: Емтихан нәтижесі 100 балдық шкала бойынша бағаланады, тиісті халықаралық тәжірибеде қабылданған әріптік жүйедегі сандық эквиваленті және бағалау дәстүрлі жүйе бойынша қойылады. 3 сұрақ бойынша – бірінші сұраққа 33 бал, екінші сұраққа 33, үшінші сұраққа 34 бал қойылады.

Бағалау	Критерийлер:
«Өте жақсы»	1. Теориялық сұрақтарға дұрыс және тақырыпты толық ашып жауаптарын айқын жеткізе алады. 2. Практикалық тапсырма толығымен шешілген; 3. Материалдар логикалық жүйелілігіне сәйкес, сауатты берілген; 4. Шығармашылық қабілеттері көрсетілген.
«Жақсы»	1. Теориялық мәселелер дұрыс, бірақ толық емес жауаптар, мәнсіз қателіктері немесе дәлсіздіктер кездеседі; 2. Практикалық тапсырма орындалған, алайда жіберілген болмашы қателік кездеседі; 3. Материалдар логикалық сауаттылықпен жасалаған.
«Қанағаттанарлық »	1. Жауаптар теориялық сұрақтар негізінен дұрыс, бірақ толық емес, дәлсіздік және логикалық қателік кездеседі; 2. Тәжірибелік тапсырма толық емес; 3. Материалы сауатты, бірақ логикалық жүйелілігі қарастырылмаған.
«Қанағаттанарлық сыз»	1. Жауапта теориялық сұрақтарға байланысты өрескел қателіктер жіберілген; 2. Практикалық тапсырма орындалмаған; 3. Баяндау жауабында грамматикалық, терминологиялық қателіктер жіберілген, логикалық жүйелілік сақталмаған

Емтихан ұзақтығы:

* аудиторияда 3 сағат. Емтиханды өткізу регламенті маңызды – емтихан студенттер мен оқытушыларға алдын ала белгілі болуы тиіс кесте бойынша өткізіледі.

МАҢЫЗДЫ – емтихан кесте бойынша өткізіледі (универ жүйесінде – Емтихандар кестесі).

* Балл қою уақыты -48 сағатқа дейін.

* «Пән бойынша қорытынды бақылау» құжатында бағалау ережелерін міндетті түрде қараңыз, билеттегі сұрақтар бойынша бағалаудың қанша пайызы билеттегі сұрақтарға бөлінгенін.

ЕМТИХАН ТАПСЫРУ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША

1. Емтихан комиссиясы және оқытушы емтиханға қатысушыларды аттестаттайды.

2. Univer АЖ қорытынды тізімдемесіне балл қояды.

Жазбаша емтихан үшін аттестаттау тізімдемесіне балл қою уақыты – 48 сағат. АМД шешімі бойынша ұзақтығын қайта қарау мүмкін.

Кіріспе

Курстың қысқаша сипаттамасы: Бұл курста ағзалардың қоршаған ортамын байланысын анықтау үшін экологияның негізгі заңдары мен заңдылықтарын қалыптастыру және адам өмірін сақтауда тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету әдістерін, қарастырылады.

Курсты оқытудың мақсаты: студенттерде табиғи және техногенді төтенше жағдайларда қоршаған орта мен адам өмірін сақтау туралы түсінік қалыптастыру.

Қорытынды бақылауға арналған тақырыптар.

Тақырып 1. студенттерде табиғи және техногенді төтенше жағдайларда қоршаған орта мен адам өмірін сақтау туралы түсінік қалыптастыру.

Тақырып 2. Популяция, биоценоз, биогеноценоз бен экожүйе сипаттамаларын және тірі жүйелер арқылы энергия ағымының заңдылықтарын анықтау үшін дем және синэкология ұғымдарын түсіндіру.

Тақырып 3. Төтенше жағдай түлерін, олардың қауіптілігін түсіндіру; қоршаған ортаны қорғау мен төтенше жағдайлардан қорғану стратегиясын түсіндіру.

Тақырып 4. Антропогендік қызметтің және төтенше жағдайдың әлеуметтік-экологиялық салдарын бағалау үшін экономикалық аспектілердің негізгі өлшемдерін, орнықты даму қағидаттары мен индикаторларын пайдалану.

Тақырып 5. Қазіргі заманның табиғи және техногендік проблемаларын шешу үшін қоршаған ортаны және адам өмірін қорғаудың қағидаттары мен әдістерін негіздеу.

Емтиханға арналған бағдарламалық сұрақтар

- табиғи ортаның негізгі заңдарын түсіндіру;
- басқа ғылымдар жүйесіндегі экология және адам тіршілігін қауіпсіздігінің байланысы мен орнын анықтау;
- отандық және шетелдік зерттеушілердің рөлін сипаттау;
- табиғи ортаның экологиялық және төтенше жағдай факторларын жіктеу;
- минимум және төзімділік заңын және төтенше жағдайдан қорғану әдістерін ашу;
- негізгі өмір сүру ортасын талқылау.
- организмдер санының серпінін, қоғамдастықтардың құрылымын және популяциялардың негізгі өлшемдерін және адам өміріне қауіпті төтенше жағдайларды талдау;
- қазіргі экологиялық және төтенше жағдайларды негіздеу;
- экожүйедегі зат және энергия ағынының заңдылықтарын түсіндіру; төтенше жағдайдан қорғану әрекеттерін түсіндіру;
- биосфера қызметін талқылаңыз қоршаған ортаны қорғаудың негізгі қағидаттарын қолдану;
- қоршаған ортаны қорғау және адам өмірін төтенше жағдайлардан аман алып қалудың қағидаттарын талдау;
- табиғатты ұтымды пайдалану жолдарын және адам өмірін сақтау жолдарын анықтаңыз.
- қоршаған орта мен адам денсаулығына табиғи және антропогендік факторлардың әсерін талдау.
- биосфера мен ноосфераның қазіргі жай-күйін және төтенше жағдайдың қауіптілігін бағалау;
- экожүйелердің антропогендік өзгеруін және төтенше жағдайдың салдарын болжау;
- қоршаған ортаны және төтенше жағдайдан қорғау тұрғысынан халықаралық ынтымақтастықтың негізгі бағыттарын анықтау;
- экологиялық мәселелерді және төтенше жағдайлардың қауіптілігін көрсету;

әлеуметтік-экологиялық және төтенше жағдай проблемалары мен оларды шешу жолдарын талдау.

қоршаған ортаны жақсарту стратегиясы және төтенше жағдайлардың алдын-алуды негіздеу;

ҚР табиғи-қорғалатын аумақтарының ғылыми-танымдық құндылығын негіздеу;

қоршаған ортаның өңірлік экологиялық және төтенше жағдайлар проблемаларын айқындау.

Ұсынылатын әдебиеттер:

Негізгі оқу әдебиеттер

- Абубакирова К.Д., Базарбаева Т.А., Таныбаева А.К., Кожажулов С.О. Экология және тұрақты даму. - Қазақ университеті, 2015. - 262 с.
- Кенесариев Ү.И. Экология және халық денсаулығы: медициналық жоғары оқу орындар мен колледждерге арналған оқу құралы / Ү.И. Кенесариев, Н.Ж. Жакашов. – Алматы: CyberSmith, 2019. – 232 бет.
- Мырзахметов О.Б., Каршалов М.Б. Тіршілік қауіпсіздік негіздері: дәрістер курсы / О.Б. Мырзахметов, М.Б. Каршалов. – Қостанай: ҚР ІІМ Ш. Қабылбаев атындағы Қостанай академиясы, 2019. – 131 б.
- А.С. Мусина / Экология Казахстана: Учебник. (2-ое издание). — Караганда. ТОО «Medet Group». 2019.-144 с.
- David D. Kemp. Exploring Environmental Issues. 2004. – 444 P.
- Withgott J., Brennan S. Essential environment. 2007. – 424 P.
- Chasek P.S., Downie D.L., Brown J.W. Global Environmental Politics. 2006. – 339 P.
- Акимова Т.А., Хаскин В.В.. Экология. Человек-экономика-биота-среда., М., «ЮНИТИ», 2009.
- Коробкин В.И. Экология «Академия», 2011.
- Доклад конференции ООН по окружающей среде и устойчивому развитию, Рио-де-Жанейро, 1992. Том 1, Нью-Йорк, 1993.
- Немеребаев М. Тіршілік қауіпсіздігі. Оқу құралы. Алматы, 2017.
- “Тіршілік қауіпсіздігі” курсы бойынша жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы. /Қазақстан Республикасы төтенше жағдайлар жөніндегі агенттігі. Алматы, 2010 ж. 1,2 том.

Қосымша әдебиеттер

- Булекбаева, К.Б. Экология және қоршаған ортаны қорғау оқулық - Алматы: Эверо, 2015.- 157 б.
- Бигалиев А.Б. Общая экология. Издание второе, переработанное и дополн. – Алматы: Издательство «NURPRESSE», 2011 г.
- Тайжанов С. “Өмір қауіпсіздігі негіздері” (оқу-әдістемелік құрал). Алматы: “Дәнекер”, 2004.

БАҒАЛАУ САЯСАТЫ
БАКАЛАВРИАТ СТАНДАРТТЫ ЕМТИХАН: ЖАЗБАША (офлайн-аудиторияла)

№	Критерий/ балл	Дескрипторлар			
		Өте жақсы 90–100% (27-30 балл)	Жақсы 70–89% (21-26 балл)	Қанағаттандырық 50–69% (15-20 балл)	Қанағаттандырықсыз 25–49% (8-14 балл)
1 сұрақ 33 балл	Экология және тұрақты даму теорияларын, тұжырымдамаларын түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Экология және тұрақты даму теорияларын, тұжырымдамаларын түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Экология және тұрақты даму теорияларын, тұжырымдамаларын түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Экология және тұрақты даму теорияларын, тұжырымдамаларын түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Негізгі ұғымдарды, теорияларды білмеу... Қорытынды бақылауды өткізу ережесін бұзу.
2 сұрақ 33 балл	Экологиялық факторлардың әсер етуінің заңдылықтарын, экожүйедегі зат пен энергия айналымын және ғаламдық проблемаларды таллау.	Қоршаған орта элементтерінің азғаға тигізетін оң немесе теріс әсерлерінің, биосферадағы зат пен энергия айналымының және ғаламдық проблемаларды шешу заңдылықтарын ашып негіздейді және зерттеудің дәлелдерімен күшейтеді.	Қоршаған орта элементтерінің азғаға тигізетін оң немесе теріс әсерлерінің, биосферадағы зат пен энергия айналымының және ғаламдық проблемаларды шешу заңдылықтарын негіздейді және зерттеудің дәлелдерімен күшейтеді.	Қоршаған орта элементтерінің азғаға тигізетін оң немесе теріс әсерлерінің, биосферадағы зат пен энергия айналымының және ғаламдық проблемаларды шешу заңдылықтарын негіздейді және зерттеудің дәлелдері аз немесе мүлдем жоқ.	Тансырмаларды шешу үшін білмейді, алгоритмдерді қолдана алмау; қорытынды және нәтиже жасай алмау. Қорытынды бақылауды жүргізу қағидаларын бұзу.
3 сұрақ 34 балл	Антропогендік қызметтің және төтенше жағдайдың әлеуметтік-экологиялық салдарын бағалау үшін анықтайтын ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар	Қазіргі заманның табиғи және техногендік проблемаларын шешу үшін қоршаған ортаны және адам өмірін қорғаудың анықтайтын механизмін және/немесе практикалық ұсыныстар мен ұсыныстар ұсынады.	Қазіргі заманның табиғи және техногендік проблемаларын шешу үшін қоршаған ортаны және адам өмірін қорғаудың анықтайтын механизмін және/немесе практикалық ұсыныстар мен ұсыныстар ұсынады.	Қазіргі заманның табиғи және техногендік проблемаларын шешу үшін қоршаған ортаны және адам өмірін қорғаудың анықтайтын механизмін және/немесе практикалық ұсыныстар мен ұсыныстар ұсынады.	Тансырма орындалмады, қойылған сұрақтарға жауаптар жоқ, талдау материалдары мен құралдары пайдаланылмады. Қорытынды бақылауды жүргізу қағидаларын бұзу.

Емтихан билеттері 3 сұрақтан тұрады. Дұрыс орындалған тансырмалар үшін ең көбі-100 балл, оның ішінде бірінші сұраққа – 33 балл, екінші сұраққа - 33 балл, үшінші сұраққа - 34 балл. офлайн